

IRENE NØRGAARD,
CAROLINE ADOLPHSEN OG EVA NAUR

ARVE RET

7. UDGAVE

JURIST- OG
ØKONOMFORBUNDETS FORLAG

Irene Nørgaard, Caroline Adolphsen
og Eva Naur
Arveret

7. udgave, 1. oplag

© 2018 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Marianne Tingkov
Tryk: Ecograf, Højbjerg

Printed in Denmark 2018
ISBN 978-87-574-3809-3
E-bog ISBN 978-87-7198-230-5

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Gothersgade 137
1123 København K

Telefon: 39 13 55 00
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Indholdsfortegnelse

Forord	17
Litteraturliste	19
For kortelsesliste	25
Indledning	29
1. Tidst erminologi	29
2. Kort oversigt over arverettens historie	31
3. Den arveretlige litteratur	33
Kapitel 1. Slægtens arveret	35
1. Arvefølge og arvedeling	35
1.1. De grundlæggende principper	35
1.2. Overlevelseskravet	36
2. Slægtens arveret efter arvelovens §§ 1-3	37
2.1. Første arveklasse, livsarvingerne	37
2.2. Anden arveklasse, forældrelinjen	39
2.3. Tredje arveklasse, bedsteforældrelinjen	39
3. Særligt om børn uden for ægteskab	40
3.1. Børn født uden for ægteskab 1.1.1938 eller senere	40
3.1.1. Børn født uden for ægteskab 1.1.1938 eller senere – AL's regler	40
3.1.2. Særligt om børn født uden for ægteskab 1.1.1938 eller senere, hvor arveladeren er død før AL 1964's ikrafttræden	41
3.2. Børn født før 1. januar 1938	41
4. Adoptions arveretlige virkninger	42
4.1. Adoption efter ADL 1956 og ADL 1972	43
4.2. Adoption efter ADL 1923	45
4.3. Adoption før ADL 1923	46

5. Arv, der tilfalder staten	46
6. Arvingers udlægs- og udløsningsret	47
Kapitel 2. Ægtefællens arveret	49
1. Indledning	49
1.1. Konsekvenserne af samspillet mellem regelsættene og liberaliseringen	52
2. Ægtefællens legale arveret	53
2.1. ÆFL § 51, nr. 1. Særeje	55
2.2. ÆFL § 51, nr. 2. Hver ægtefælles uoverdragelige og personlige rettigheder omfattet af ÆFL § 37	56
2.3. § 51, nr. 3. Den længstlevende ægtefælles personlige erstatninger omfattet af ÆFL § 36, stk. 1 og 2	57
2.4. AL § 51, nr. 4. Længstlevendes pensionsrettigheder og lignende rettigheder efter ÆFL § 52	57
2.5. AL § 51, nr. 5. Den førstafdødes pensions- og forsikringsrettigheder, der tilfalder en begunstiget	59
2.6. ÆFL § 51, nr. 6. Regulering og misbrugskrav, jf. §§ 53 og 54	59
2.7. ÆFL § 51, nr. 6. Kompensationskrav, jf. ÆFL § 53, stk. 1	61
2.8. Underholdsbidrag, jf. ÆFL § 51, nr. 7	62
3. Svogerskabsarv efter den længstlevende ægtefælle	62
3.1. Legal arv efter AL § 15 – førstafdøde efterlod sig ikke livsarvinger	62
3.2. Legal arv efter § 16. Længstlevende har modtaget suppleringsarv	64
3.2.1. Førstafdøde død 1.1.2008 eller senere	64
3.2.2. Førstafdøde død før 1.1.2008	66
3.2.3. Længstlevende har været i uskiftet bo og overtaget boet uden skifte	67
3.3. Anvendelse af AL §§ 15 og 16, når en af ægtefællerne har oprettet testamente	67
4. Ægtefællens særlige fordele på skifte	70
4.1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – AL § 11, stk. 1	70
4.2. Krav efter AL § 11, stk. 2 – suppleringsarv	71
4.3. Udlægs- og udløsningsret i delingsaktiver – AL §§ 12, 11, stk. 4, og 7, jf. §§ 14 og 8	78

4.3.1. Udlægs- og udløsningsrettigheder	78
4.3.2. Udlægs- og udløsningsrettigheder, når der er testeret over aktivet	83
14. Udlægsret og udløsningsret f.s.v. angår arv af fuldstændigt særeje – AL §§ 13, 11, stk. 4, og 7, jf. § 14	83
15. Henstand med udbetaling af arven til førstafdødes livsarvinger – AL kap. 5	86
16. Efterskab mellem parter af samme køn og registreret partnerskab	88
Kapitel 3. Uskiftet bo	89
1. Indledning	89
1.1. Baggrunden for det uskiftede bo som retsinstitution	89
1.2. Alternativer til det uskiftede bo	91
1.3. Introduktion til reglerne	91
1.3.1. Overgangsregler mellem arveloven fra 1964 og arveloven fra 2008	92
1.4. Betingelser for uskiftet bo	93
1.4.1. Ret til uskiftet bo	93
1.4.2. Samtykke til uskiftet bo	95
2.2.1. Almindelige regler om samtykke	95
2.2.2. Bristende forudsætninger samt betinget samtykke	96
2.2.3. Umyndige særlivsarvingers samtykke til uskiftet bo	98
1.4.3. Økonomiske betingelser	98
1.4.4. LL er umyndig, under værgemål mv.	101
1.4.5. Fremgangsmåden	101
1.5. Afgrænsning af det uskiftede bo over for anden formue	101
3.1. Uskiftet bo og særeje	103
3.1.1. Indledning	103
3.1.2. FA's særeje	103
3.1.3. LL's særeje	105
3.2. Personlige og uoverdragelige rettigheder, AL § 23, stk. 2-6	106
3.3. Uskiftet bo – arv mv., som tilfalder LL fra tredjemand	108
3.4. Uskiftet bo – bevisbyrdereglen i AL § 33	108
1. Virkningerne af uskiftet bo, rådighed og gældsansvar	109
4.1. Rådigheden i levende live	110
4.2. Rådigheden ved testamente	110
4.2.1. Forrykkelse af delingsforholdet ved FA's testamente ...	110
4.2.2. FA's særejebestemmelser for LL's arv	112
4.2.3. Afgrænsning af testationskompetencen mellem FA og LL.	112

5. Det uskiftede bos ophør	113
5.1. Ægtefællen vælger at skifte	113
5.2. Pligt til at skifte	114
5.2.1. Indgåelse af nyt ægteskab	114
5.2.1.1. Ægteskaber indgået før 1. januar 2008 med en person i uskiftet bo	115
5.2.2. Senere grunde til skifte med FA's umyndige særlivsarvinger	115
5.2.3. Skifte som følge af misbrug mv.	116
6. Misbrug, vederlagskrav og gaveomstødelse	117
6.1. Misbrug	118
6.2. Vederlagskrav eller regulerings- og misbrugskrav	121
6.2.1. Regulerings- eller misbrugskrav opstået før FA's død	121
6.2.2. Regulerings- og misbrugskrav opstået i uskiftet bo	122
6.3. Omstødelse	124
7. Deling af det uskiftede bo	129
7.1. Udskudt arvefald	129
7.2. De konkrete delingsforhold	130
7.2.1. Indledning	130
7.2.2. Når FA er død efter 1. januar 2008	131
7.2.2.1. Ved skifte i anledning af LL's død	131
7.2.2.1. Ved skifte begæret i LL's levende live	132
7.2.3. Når FA er død efter 1. april 1964, men før 1. januar 2008	133
7.2.3.1. Ved skifte i anledning af LL's død	133
7.2.3.2. Ved skifte begæret i LL's levende live	134
7.3. Successivt skifte af uskiftet bo	134
7.3.1. FA død efter 1. januar 2008	134
7.3.2. FA død før 1. januar 2008	137
Kapitel 4. Afkald på arv mv.	139
1. Aftaler om forventet arv og arveafkald, AL §§ 41-42	139
2. Gyldighedsbetingelser for afkald på forventet arv	141
2.1. Formkrav	141
2.2. Afgivet over for arveladeren	141
2.3. Habilitetskrav	142
2.4. Afkaldsarvingens kompetence	143
2.5. Mangler ved viljeserklæringen	145

3. Virkningerne af arveafkald	147
4. Afkald på falden arv og livsforsikringssummer	151
5. Boludsafkald som led i en ordning af arveforhold	152
Kapitel 5. Arveforsbud	155
1. Grundlaget for arveafkortning	155
2. Yderligere om reglerne i AL §§ 43-47	156
2.1. Om arveforsbud i almindelighed	157
2.2. Særligt om arveforsbud af midler, der på dødsboskifte er delingsformue	158
Kapitel 6. Arveretsforbrydelse	163
1. Generelt om AL § 48, stk. 1	163
2. Hvilke rettigheder fortabes?	164
3. AL § 48, stk. 2 og 3	166
4. Tilbagegivelse af rettigheder	167
Kapitel 7. Testamenter, indledning	169
1. Dispositioner, hvorved en person råder over sine efterladte ejendele (Mortis cause-dispositioner)	169
2. Særligt om testamenter	170
2.1. Begrebsbestemmelse. Definitioner	170
2.2. Uvirksomhed og ugyldighed. Nullitet og anfægtelighed	171
Kapitel 8. Testamentshabilitet	173
1. Indledning	173
2. Aldersbetingelserne i AL § 62	174
2.1. 15-års grænsen i AL § 62, stk. 2	174
2.2. Fravigelse af aldersgrænserne i AL § 62	175
2.3. Ugyldighed eller nullitet som følge af lav alder	176
3. Vidne til fornuftmæssig råden	177
3.1. Det medicinske retlige kriterium	177
3.2. Relevante fortolkningsmomenter	178
3.3. Betydningen af vidne- og notarpåtegninger i § 74-sager	181
Kapitel 9. Testamentsformerne	183
1. Indledning. Begrundelsen for formkrav	183
1.1. Oversigt over testamentstyperne	184
1.2. Hvilke dispositioner kræver iagttagelse af testamentsformerne?	184

2. De ordinære testamentsformer	186
2.1. Fællesregler for notar- og vidnetestamenter	186
2.2. Specielt om notartestamenter	188
2.2.1. Notarialattesten og dens virkning	189
2.2.2. Arkivering og registrering af testamentariske dispositioner. Bortkomstklausuler	190
2.3. Specielt om vidnetestamenter	191
2.3.1. Fremgangsmåden ved oprettelse af vidnetestamenter	191
2.3.2. Habilitetskrav til vidnerne	192
2.3.3. Instruktorske forskrifter	194
2.3.4. Indsigelser vedrørende form og fremgangsmåde. Bevisbyreregler. AL § 71. Bortkomne vidnetestamenter	194
2.4. Specielt om fordeling af sædvanligt indbo mv.	196
3. Nødtestamenter. De ekstraordinære testamenter	198
4. Indsigelser mod ugyldige testamenter	200
4.1. Kompetencen til at rejse indsigelse mod testamenteres gyldighed	200
4.2. Virkningen af manglende iagttagelse af formkravene	201
4.3. Ensomme dispositioner, formløse løsefordelingslister mv.	202
Kapitel 10. Mangler ved viljeserklæringen og bristende forudsætninger	205
1. Indledning	205
2. Tvang, svig og anden utilbørlig påvirkning. AL § 75	206
3. Vildfarelser og bristende forudsætninger	210
3.1. Fejlskrift mv. AL § 76	211
3.2. Motivvildfarelser. AL § 77, stk. 1, nr. 1	211
3.3. Bristende forudsætninger. AL § 77, stk. 1, nr. 2	213
3.4. Virkningen af vildfarelser og bristende forudsætninger. Ugyldighed eller korrigerende fortolkning	218
Kapitel 11. Indholdsmangler – betingelser og pålæg	223
1. Indholdsmangler	223
1.1. Successionsrækkefølger og fideikommisbestemmelser	223
1.2. Bestemmelser i strid med lov og ærbarhed eller uden fornuftigt indhold	228
1.3. Delegation af testationskompetencen	229

Betingelser og pålæg	232
1.1. Betingelser	232
1.2. Pålæg og permutation heraf	236
Kapitel 12. Testamenters fortolkning	241
1. Indledning	241
2. Forklarende fortolkning	242
3. Tilvækstret	248
4. Udfyldningsregler	251
5. Udbetallers forhold til testamentet	254
Kapitel 13. Testationskompetencen	257
1. Begrebsbestemmelse. Oversigt over fremstillingen	257
1.1. Begrebsbestemmelse	257
1.2. Indskrænkninger i testationskompetencen	257
1.3. Udvidelse af testationskompetencen	258
2. Tvangsarveret. Kvantitativ testationskompetence	261
1.1. Tvangsarverettens historie	261
1.2. Begrebsbestemmelse	261
1.3. Den kvantitative testationskompetence	262
3. Kvalitativ testationskompetence	264
1.1. Specielt om kvalitativ testationskompetence, når arveladeren efterlader en ægtefælle	265
1.2. Råden i strid med den kvalitative testationskompetence	269
4. Aftaler om sikring af forventet arv	270
1.1. Indgåelse af aftaler om sikring af forventet arv	270
1.2. Bortfald af aftaler om sikring af forventet arv	271
5. Umyndiges tvangsarv. AL §§ 51 og 52	272
Kapitel 14. Ugifte samlevende	275
1. Indledning	275
2. Ugifte samlevendes retsstilling ved død <i>uden</i> testamente	276
1.1. Kompensation, boudlæg, forsikrings- og pensionsordninger	276
1.2. Udløsningsret. DSKL § 111 a	277
3. Det udvidede samlevertestamente, jf. AL § 87	279
1.1. Indledning	279
1.2. Oprettelse af det udvidede samlevertestamente	279

3.3. Ugyldighed og bortfald af det udvidede samlever-testamente	280
3.4. Tilbagekaldelse, ugyldighed og bortfald af § 87-testamente	282
4. Retsvirkningerne af et § 87-testamente	283
Kapitel 15. Båndlæggelse og rentenydelsesret	285
1. Indledning	285
1.1. Definition	285
1.2. Båndlæggelsesinstituttets historie og begrundelse	286
2. Båndlæggelse af tvangsarv	286
2.1. Kompetencen til at bestemme båndlæggelse	287
2.2. Hvis tvangsarv kan båndlægges?	287
2.3. Grundlaget for båndlæggelse	288
2.4. Betingelser for båndlæggelse. Hvorledes kan båndlæggelse ske?	288
2.5. Fritagelse for båndlæggelse af arv af ringe værdi	289
2.6. Retsvirkningerne af båndlæggelse	290
2.6.1. Rådighedsberøvelse og frigivelsesmuligheder	290
2.6.2. Rådighed mortis causa	291
2.6.3. Kreditorbeskyttelse	292
2.6.4. Båndlagt arvs formuestatus, medmindre andet er bestemt	293
2.7. Ophør af båndlæggelsen	294
3. Båndlæggelse af friarv	295
4. Båndlagt gave	296
5. Rentenydelseskapitaler	297
Kapitel 16. Legatarer	301
1. Sondringen arving/legatar	301
2. Legatbestemmers indhold	303
2.1. Forskellige typer legatbestemmelser	303
2.2. Legatarens krav på renter/udbytte af det legerede	303
2.2.1. Sumlegater	303
2.2.2. Andre legater	304
2.3. Tilhør til legatet. Pantehæftelser	304

3.3. Ugyldighed og bortfald	305
3.4. Tilbagekaldelse og bortfaldsproblemer	306
Kapitel 17. Testamenters tilbagekaldelse	309
1. Indledning	309
2. Formkrav, mangler, ugyldighed mv.	309
3. Båndlæggelse og depositioner i forbindelse med tilbagekaldelse	312
Kapitel 18. Fælles testamenter	313
1. Indledning	313
2. Tilbagekaldelse af fælles testamenter	314
3. Længstlevendes testationsret	317
4. Indledning	317
5. Testamentsklausuler, der begrænser LL's testationsfrihed	317
6. AL's legale begrænsning af længstlevendes testationsfrihed	319
7. Testatorernes fravigelse af AL §§ 81 og 82	320
8. Betydningen af boudlæg for længstlevendes testationsfrihed	321
9. Overgangsregler	321
10. Længstlevendes dispositionsret inter vivos	322
11. Prægende forudsætninger	325
12. Fødselskabets opløsning og samlevendes samlivsophævelse	326
13. Parteme får et barn efter testamentets oprettelse	326
14. Udførelsesregler vedrørende standardklausulen	327
Kapitel 19. Livsforsikring og pensionsopsparing	329
1. Indledning	329
2. Indkøbtelse af en begunstiget	332
3. Hvem kan indsætte en begunstiget?	332
4. Hvorledes indsætter man en begunstiget?	337
4.1. Formkrav	337
4.2. Uigenkaldelig begunstigelse	344
4.3. Særeje- og båndlæggelsesbestemmelser	346
5. Hvem er begunstiget?	347
5.1. Individuelle begunstigelser	347
5.2. Standardklausuler om begunstigelse	349
5.2.1. Forsikringstagerens ægtefælle indsat som begunstiget	351
5.2.2. Forsikringstagerens børn indsat som begunstigede	355

2.3.2.3.	Forsikringstagerens arvinger indsat som begunstigede	356
2.3.2.4.	Forsikringstagerens »nærmeste pårørende« indsat som begunstigede	357
2.3.3.	Forsikringsordninger og opsparingsordninger omfattet af pensionsbeskatningslovens afsnit 1, kap. 1	362
2.4.	Den begunstigedes retsstilling inden forsikringsbegivenhedens indtræden	365
2.4.1.	Tilbagekaldelse af en begunstigelsesindsættelse	365
2.4.2.	Den begunstigedes død	365
2.4.3.	Overdragelse af en livsforsikring	365
2.4.4.	Pantsætning af en livsforsikring	366
2.4.4.1.	Har den begunstigede et regreskrav ved pantsætning af livsforsikringer?	366
2.4.5.	Kreditorforfølgning mod en livsforsikring	369
2.4.6.	»Begunstigelsesretsforbrydelse«	369
2.4.7.	Arveafkalds betydning for begunstigelses- indsættelse	370
2.5.	Den begunstigedes retsstilling, når forsikringsbegivenheden er indtrådt ved forsikringstagerens død	370
2.5.1.	Den begunstigedes stilling over for forsikringstagerens ægtefælle og (andre) tvangsarvinger	371
3.	Ikrafttræden og overgangsbestemmelser	375
Kapitel 20. Dødsgaver mv.	379
1.	Indledning om dødsgaverreglerne	379
2.	Betydningen af gavebegrebet for anvendelsen af AL § 93	382
3.	Gavers afgrænsning over for »andre retshandler«	383
3.1.	Ensidige, pligtmæssige ydelser mv.	384
3.2.	Afgrænsning af gensidigt bebyrdende retshandler over for gaver	384
3.2.1.	Aftaler i interessentskabs- og samejeforhold	385
3.2.2.	Gensidigt bebyrdende kontrakter med udskudt opfyldelse	386
3.2.3.	Gensidigt bebyrdende aftale og/eller gave?	388
3.2.3.1.	Arbejds- og plejekontrakter	388
3.2.3.2.	Forkøbsret	389
4.	Afgrænsningen mellem livsgaver og dødsdispositioner	390
4.1.	Overdragelse af fast ejendom	391
4.2.	Overdragelse af løsøre	393

4.1.1.	Overdragelse af gældsbreve og pantebreve	394
4.1.2.	Overdragelse af bankkonti, hævekort mv.	395
4.1.3.	Overdragelse af værdipapirer	397
4.1.4.	Overdragelse af fordringer	398
4.1.5.	Dødsopgaver	398
4.1.6.	Hvordan bebyrder anvendes på dispositioner omfattet af AL § 93?	401
Udsagnister	403
Domsregister	409
Utløbsregister	417

Forord til 7. udgave

Denne Arveret er skrevet som grundlag for undervisningen i arveret på jurastudierne på Aarhus Universitet, men har også sigte på at kunne fungere som opslagsværk for praktikere, der arbejder med arveret.

Bogens 7. udgave er en ajourføring af 6.-udgaven, og materialet er udvalgt til at rumme principper som tidligere udgaver med hovedvægten på de materielle arveretlige regler. Med ægtefællelovens ikrafttræden 1. januar 2018 er der foretaget konsekvensændringer i arvelovgivningen, som er indarbejdet i denne udgave. Særligt kapitlerne 2 og 3 har undergået en del ændringer i den forbindelse.

Bogen har nu fået to nye medforfattere, idet Caroline Adolphsen og Eva Naur har skrevet denne udgave sammen med Irene Nørgaard. Det fremgår af indholds- og forordsoversigten og kapiteloverskrifterne, hvilke kapitler hver forfatter er ansvarlig for.

Vi vil gerne takke Jytte Mønster m.fl. for grundigt korrekturarbejde og til slut Laura Sloth Olesen for at have medvirket ved fremfindning af nye domme og opdateret litteratur.

Manuskriptet til bogen er afleveret ved udgangen af juli 2018, og det har derfor ikke været muligt at tage højde for litteratur eller domme, der er publiceret derefter.

Saltum og Aarhus, juli 2018

Irene Nørgaard

Caroline Adolphsen

Eva Naur